

PILKE

FEMINISTINEN & ANTIRASISTINEN SATEENKAARILEHTI

2/2021

PILKE

Feministinen ja antirasistinen sateenkaarilehti

2/2021

Kirjoittajat

Thea Christensen, she/her
Sera Heikkilä, she/her
Ada Kairavuori she/her
Katriina Kontuniemi, she/her
Ella Leppänen, she/her
Jutta Majava, she/her
Kaamos Metsikkö, they/them
Essi Miettinen, she/her
Miro Olsoni, he/him
Laura Salmenkallio, she/her

Kuvaajat

Oona Markkanen, she/her
Helmi Padatsu, they/them
Silja-Riikka Seppälä, she/her

Kuvittajat

Aarni Kapanen, he/him
Emilia Voltti, she/her
Sonja Voutilainen, she/her

Taitto

Helmi Päälyysaho, she/her

Tuottaja

Iita Stenberg, she/her

Kiitos

Maryan Abdulkarim
Laura Eklund Nhaga
Leif Hagert
Thea Hakokorpi
Birgitta Hakokorpi
Risto-Juhani Hartikainen
Sari Hälinen
Ipa Kivinen
Annukka Lahti
Pirita Näkkäläjärvi
Eveliina Nyman
Marika Nyman
Kuisma Savisalo

www.pilkelehti.fi
pilkelehti@gmail.com
@pilkelehti

SISÄLLYS

04

Pääkirjoitus

06

Aktivistikuva: Laura Eklund Nhaga

12

10 myyttiä biseksuaalisuudesta

20

Jäbät & Turvalliset tilat ja tunteet

24

Kauan eläköön sateenkaarikansa!

34

Moninaisuutta journalismiin!

42

Päiväkirja: Laura Salmenkallio

46

Onnellisia aborttitarinoita

50

Sateenkaarimedian vuosikymmenet
Osa 3

PÄÄKIRJOITUS

Suomen ensimmäistä queer-feminististä ja antirasistista aikakauslehteä on julkaistu reilun puolen vuoden ajan. Ensin ystävien kesken toimitettu lehti on ottanu tuulta alleen ja sekä työryhmä että lukijakunta ovat moninkertaistuneet nopeasti. Toimitus on saanut lukuisia viestejä innokailta uusilta tekijöiltä, kiinnostavia yhteistyöehdotuksia ja paljon positiivista palautetta. Sydämellinen kiitos lämpimästä vastaanotosta.

Toimituksessa on huomattu kuitenkin yksi merkittävä seikka: lähes jokainen uusi ilmoittautunut tekijä on valkoihoinen.

Tämän numeron jutussa Moninaisuutta journalismiin! (s. 34) **Katriina Kontuniemi** pohtii suomalaisten toimittajien valkoisuutta ja siitä aiheutuvia yhteiskunnan rakenteellisia ongelmia. Vähemmistöistä uutisointi on hyvin pitkälti valkoisten toimittajien käsissä ja rodullistettujen tarinat kerrotaan edelleen liian usein valkoisesta näkökulmasta.

Suomalainen journalismi ei peilaa yhteiskuntaa totuudenmukaisesti, jos mediakentällä ei työskentele monipuolisesti eri vähemmistöjen edustajia.

Uskon kielen ja sanojen luovan raamin kaikelle ajattelulle. Journalismi on tehokas väline uudistamaan käyttämäämme kieltä ja sen myötä totuttuja ajatusmallejamme. Se voi kuitenkin toimia myös vallan väärinkäytön välineenä. Niin kauan kun suomalaiset toimittajat pysyvät valkoisina, pysyy myös kieli ja sen luomat tilat turvattomina.

Suomessa journalismin yksipuolisuuteen on kiinnitetty harmillisen vähän huomiota eikä sen syytä ole tutkittu kattavasti. Esimerkiksi Iso-Britanniassa National Council for the Training of Journalists on tutkinut journalismin moninaisuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä vuodesta 2002 saakka. Suomessa vastaavanlainen tutkimus olisi erittäin tärkeää. Sitä kuitenkin hankaloittaa se, ettei koko väestön entisyyden tilastointi ole toistaiseksi mahdollista.

Valkoiset toimittajat ja mediat voivat kuitenkin tarkastella toimintaansa kriittisesti myös Suomessa. Uutisoinnin yksipuolisuus on ongelma, joka on ratkaistavissa aktiivisella työllä.

Mikä tekee lehdistä ja medioista helpommin lähestyttäviä valkoisille tekijöille kuin rodullistetuille? Otan tehtäväkseni yhdessä toimituksen kanssa tutkia Pilkettä alustana ja tilana. Perehdymme aiheesta tehtyihin kansainvälisiin tutkimuksiin ja tarkastelemme omia työtapojamme kriittisesti. Vaadimme samaa myös muilta valkoisilta toimittajilta ja medioilta.

Tehdään journalismista yhdessä kiinnostavampaa, totuudellisempaa ja moninaisempaa.

Ihanaa kesää kaikille!

Terveisin,
päätoimittaja Kaamos Metsikkö

Aktivistikuva

Laura Eklund Nhaga

Teksti: Kaamos Metsikkö

Kuvat: Helmi Padatsu

Helsinkiläinen runoilija, näyttelijä ja aktivisti Laura Eklund Nhaga muutti syksyllä 2018 Englantiin opiskelemaan sosiologiaa, sillä hän halusi ymmärtää, miten rasismi toimii. Nyt hän on palannut väliaikaisesti Suomeen ja kertoo, miten Englannissa opiskelu on muuttanut hänen suhdettaan aktivismiin ja omaan ruskeaan identiteettiinsä.

Laura Eklund Nhaga on tiennyt lapsesta saakka ha-
luavansa työskennellä taiteen ja ihmisoikeuksien
parissa. Hänet tunnetaan voimakkaista spoken word
-esityksistä, joissa hän käsittelee muun muassa rasis-
mia ja toiseuden kokemustaan.

"Taidetta tehdessä pitää vahvasti tiedostaa, mitä sillä
haluaa sanoa. Muuten tulee tahtomattaan vahvista-
neeksi niitä rakenteita, jotka ovat jo vallalla."

Runoja Eklund Nhaga on kirjoittanut jo 7-vuotiaana.
Nykyään mielenterveysongelmat, rotukysymykset ja
queer-identiteetit ovat hänelle tärkeitä aktivismin ai-
heita.

"Kun luovuin meribiologihaaveesta, vaihdoin aktivis-
miin. Taiteilijuus ja ihmisoikeustyö kulkevat minulla
käsi kädessä toivottavasti myös tulevaisuudessa."

Eklund Nhaga päätti lähteä opiskelemaan sosiolo-
giaa ymmärtääkseen paremmin yhteiskunnan ra-
kenteita sekä kehittyäkseen aktivistina. Hän kertoo,
että hänen kykynsä artikuloida omia ajatuksiaan ja
ymmärtää ympärillä olevaa maailmaa on muuttunut
kolmen yliopistovuoden aikana juuri siihen suuntaan,
mihin hän toivoi sen kehittyvän.

Yliopistossa opiskelu voi antaa omille kokemuksille
ja tunteille perspektiiviä ja historiallista kontekstia.
Eklund Nhaga muistuttaa, ettei aktivismin validius kui-
tenkaan voi nojata akateemiseen ymmärrykseen tai
artikulointiin.

"Se olisi elitististä ja anti-tasa-arvoista", Eklund Nhaga
pohtii.

Suomesta Eklund Nhaga halusi pois tietoisesti, sillä
akateeminen rodun moninaisuuden ja kolonialismin
ymmärrys on täällä vasta lapsen kengissä. Eklund
Nhaga ei uskonut, että voisi Suomessa oppia rasimis-
ta ja sen rakenteista yhtä paljon kuin Englannissa.

Yliopistossa Eklund Nhaga on huomannut, että
valkoiset ihmiset eivät näkökulmastaan huolimatta
näytä kiinnostusta rasismia koskeviin kysymyksiin.
"Kun olen ollut yhdelläkään kurssilla, jossa ei olisi
jossain vaiheessa todettu, että Pohjoismaissa
kaikki on hyvin, Rivien välissä hyvinvointi liitetään
oletettuun valkoisuuteen"

"Taidetta tehdessä pitää vahvasti tiedostaa, mitä sillä
haluaa sanoa. Muuten tulee tahtomattaan vahvista-
neeksi niitä rakenteita, jotka ovat jo vallalla."

Runoja Eklund Nhaga on kirjoittanut jo 7-vuotiaana.
Nykyään mielenterveysongelmat, rotukysymykset ja
queer-identiteetit ovat hänelle tärkeitä aktivismin ai-
heita.

Eklund Nhagaa kiinnostaa erityisesti rasismien raken-
teet ja se, miten rasismi toimii. Hän on pohtinut paljon
myyttiä pohjoismaisesta valkoisuudesta, joka Suo-
messa näkyy monella tavalla. Rodullistetuista puhu-
taan ikään kuin mytologisena ryhmänä, jota ei oikeasti
ole olemassa.

"Rodullistetut ihmiset yleisessä keskustelussa Suo-
messa tuntuvat minullekin fiktiiviseltä ryhmältä. Pu-
hun itsekin koko ajan vahingossa 'niistä', vaikka kuu-
lun heihin."

Coventryssä sijaitsevan Warwickin yliopiston Eklund
Nhaga valitsi kaikkien niiden yliopistojen joukosta, joi-
hin hän pääsi sisään, mustan sosiologian naisprofes-
sorin **Akwugo Emejulun** vuoksi. Emejulu tutkii mustaa
feminismiä Euroopassa.

Warwickin yliopistossa Eklund Nhaga on löytänyt
moninaisen yliopistokulttuurin, jossa sekä opiskelijat
että professorit tulevat erilaisista taustoista. Toisin
kuin Suomessa, Englannissa Eklund Nhaga on harvoin
kurssinsa ainoa rodullistettu opiskelija.

"Tuntuu vieläkin uskomattomalta, että olen pienope-
tusryhmässä, jossa on minun lisäksi seitsemän muuta
mustaa opiskelijaa. Se on tosi siistiä."

Myös Englannissa vääristynyt kuva suomalaisesta
valkoisuudesta tulee usein vastaan.

"En ole ollut yhdelläkään kurssilla, jossa ei olisi jossain
vaiheessa todettu, että Pohjoismaissa kaikki on hyvin.
Rivien välissä hyvinvointi liitetään kuitenkin oletet-
tuun valkoisuuteen"

”En ole ollut yhdelläkään kurssil-
la, jossa ei olisi jossain vaihees-
sa todettu, että Pohjoismaissa
kaikki on hyvin. Rivien välissä
hyvinvointi liitetään kuitenkin
oletettuun valkoisuuteen”

Eklund Nhaga kertoo oman afrosuomalaisen identiteettinsä kehittyneen Kallion lukiossa, jossa rodullistettuja oppilaita oli hyvin vähän. Kalliossa Eklund Nhaga löysi spoken word -runoudesta keinon käsitellä omaa toiseuttaan ja kohtaamaansa rasismia. Pian hän voitti Rasisti on pahisti -videokilpailun oman ikäluokansa pääpalkinnon ja tuli tunnetuksi runoilija-aktivistina.

"En muista, kutsuinko itseäni silloin vielä aktivistiksi, vai kutsuiko joku muu minua aktivistiksi. Sen kilpailun tiimoilta tapahtui paljon ja aloin saada runokeikkoja eri tapahtumissa."

Hyvin valkoisessa ympäristössä Eklund Nhaga löysi rodullistetun yhteisön ja samaistuttavia identiteettejä internetistä ja sosiaalisesta mediasta. Valtaosa sisällöstä keskittyi kuitenkin afroamerikkalaiseen kulttuuriin. Myöhemmin Eklund Nhaga on alkanut näkemään omaa identiteettiäni nimenomaan suomalaisen ruskeuden kautta.

"Minä olen ihan eri valtiosta kotoisin kuin afroamerikkalaiset. Ei mustien amerikkalaisten käsitys itsestään vastaa minun kokemuksiani", Eklund Nhaga pohtii.

Eklund Nhagaa kiinnostaa se, mitä suomalainen ja eurooppalainen ruskeus tarkoittaa irrallaan amerikkalaisesta kulttuurista. Median antama kuva ruskeasta identiteetistä painottaa usein afroamerikkalaista näkökulmaa, josta suomalaisen voi olla vaikea löytää samaistumispintaa.

Nyt Eklund Nhaga kirjoittaa kandidityötään siitä, miten afroamerikkalainen kulttuuri ja sen kuluttaminen vaikuttavat rodullistettujen nuorten identiteetin muodostamiseen.

Opintojen lisäksi Eklund Nhaga työskentelee useissa projekteissa elokuva- ja TV-alalla. Eklund Nhaga nähdään joka torstai C Morella *Hotel Swan Helsinki* -sar-

jan toisella kaudella. Hän on myös käsikirjoittamassa *Ainoa huoneessa* -työnimellä kulkevaa sarjaa rodullistetuista helsinkiläisnuorista. Lisäksi ensi vuonna ilmestyy dokumenttielokuva *Kansanvalta* Eklund Nhagan antirasistisesta aktivismista, jossa kuullaan myös hänen chicagolaisia kollegoitaan.

Seuraavaksi hän suunnittelee kirjoittavansa Demi & Ace -nimisen humoristisen sarjan kahdesta parhaasta ystävästä, jotka tarkastelevat elämää ja ihmissuhteita aseksuaalisuudesta käsin. Verkkojulkaisuna toteutettavan web-sarjan tarkoitus on lisätä aseksuaalisuuden näkyvyyttä mediassa. Huumorin keinoin se myös inhimillistää aseksuaalisuutta ja avaa aihetta niille, jotka eivät siitä vielä tiedä.

Eklund Nhaga pitää tärkeänä, että yhteiskunnallisia asioita tarkastellaan sekä taiteellisesta että tieteellisestä näkökulmasta. Tiede ei aina ole samaistuttavaa kaikille, joten on tärkeää, että taide ja ihmisten henkilökohtaiset tarinat pysyvät saavutettavina.

Taide on Eklund Nhagan mielestä hyvä aktivismin väline ennen kaikkea siksi, että se käsittelee ensisijaisesti tunteita eikä informaatiota. Runossa hän voi tuoda esiin oman subjektiivisen kokemuksensa.

"Voin mennä lavalle ja kertoa runon muodossa siitä, miltä rasismi tuntuu. Sen jälkeen voin keskustella siitä paneelissa rakenteellisesti ja tieteellisesti. Kumpikaan ei yksinään pidemmän päälle riittäisi."

Kaikkea aktivismia kohtaan täytyy Eklund Nhagan mielestä kuitenkin suhtautua kriittisesti. Nuoremman sukupolven aktivismissa on nähtävissä jopa populäärikulttuurin henkilökulttimaisia piirteitä. Eklund Nhaga toivoo, että myös aktivistit saisivat olla väärässä ja tehdä virheitä.

"Jossain vaiheessa se aktivisti, jota pidät pätevänä ja uskottavana sanoo jotain, mitä hän ei ole miettinyt loppuun. Lempiaktivisti ei voi olla 'Isä Aurinkoinen' jolle rakennetaan alttareita."

10 MYYYTTIÄ BISEKSUAALISUUDESTA

Syrjivätkö biseksuaalit muunsukupuolisia? Onko biseksuaalisuus helpompaa naisille kuin miehille? Näitä ja muita biseksuaalisuuteen tiukasti tarrautuneita myyttejä on tarkastelemassa ja purkamassa läheissuhteisiin ja biseksuaalisuuteen perehtynyt tutkijatohtori **Annukka Lahti** Itä-Suomen yliopistosta.

Teksti
Ada Kairavuori & Jutta Majava

Kuvitus
Sonja Voutilainen

Myytti 1: Biseksuaalit eivät pysty sitoutumaan parisuhteeseen yhden sukupuolen kanssa, joten he pettävät helposti.

“Kun tarkastellaan pettämiseen liittyviä asenteita yleisemmin, voidaan todeta, että asenteet ovat tiukentuneet vuosien varrella,” Annukka Lahti pohjustaa.

“Samaan aikaan kuitenkin myös parisuhteiden ulkopuoliset suhteet ovat yleisiä.”

Myytti on Lahdelle tuttu, sillä se on tullut vastaan toistuvasti myös kansainvälisissä tutkimuksissa. Hänen mukaansa väite ei kuitenkaan useimmiten pidä paikkaansa.

“Monet biseksuaalit ovat sitoutuneet pitkiin kahdenvälisiin suhteisiin. Toisaalta monet biseksuaalit myös kyseenalaistavat kahdenvälisen parisuhteen aseman normina, ja samalla ajatuksen siitä, että useampi kumppani olisi lähtökohtaisesti kielteinen asia.”

Myytti 2: Biseksuaalisuus on trendi ja sillä haetaan huomiota.

Biseksuaalisuutta pitkään tutkinut **Jenny Kangasvuo** on todennut, että biseksuaalisuuteen on liitetty trendikkyuden leima jo 1970-luvulla.

“Voisi siis sanoa, että se on kuin musta väri: se ei mene koskaan pois muodista”, Lahti toteaa.

Lahti kuitenkin toteaa, että seksuaalisen suuntautumisen määrittelemisen huomionhakuiseksi on tehokas tapa marginalisoida ja vähätellä toisen seksuaalisuutta.

Myytti 3: Todellisuudessa bi-miehet ovat puoliksi kaapissa olevia homoja ja bi-naiset kokeilunhaluisia heteroita.

Lahden mukaan väitteeseen sisältyy oletus, että todellisuudessa olisi olemassa vain hetero- ja homoseksuaaleja. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että monilla ihmisillä on elämänsä aikana haluja eri sukupuolta olevia ihmisiä kohtaan. Osa heistä identifioituu biseksuaaleiksi, toiset eivät.

Lahti tuo esiin, että kokemus siitä, miten itsensä tai oman seksuaalisuutensa määrittelee, voi myös muuttua ajan saatossa. Sekin on luonnollista. Sitä mitä kukin kokee olevansa, tulee kuunnella.

“Ei ainakaan minun käsitykseni seksuaalisuudesta ole sellainen, että voisimme tietää ulkopuolelta katsoen ja kysymättä, mitä toinen ihminen perimmiltään on.”

Myytti 4: Biseksuaalit ovat hyperseksuaalisia ja haluavat usein myös ryhmäseksiä.

“Ihan ensiksi herääkin kysymys, että mitä vikaa siinä olisi, että olisi hyperseksuaalinen?”

Ennakkoluulo on Lahdelle ennestään tuttu ja se toistuu kansainvälisissäkin tutkimuksissa. Hyperseksuaalisuuden stigma liitetään moniin muihinkin seksuaalivähemmistöihin.

Lahti arvelee, että ennakkoluulo liittyy vallitsevaan käsitykseen siitä, että pitäisi haluta vain yhtä sukupuolta.

“Kun halu kohdistuukin useampaan kuin yhteen sukupuoleen, sen tulkitaan olevan jotain sellaista valtoimenaan kuohuvaa halua, jota ei pysty kontrolloimaan. Ei se kuitenkaan ole niin.”

Myytti 5: Biseksuaalisuus on sosiaalisesti hyväksyttävää naiselta, muttei mieheltä.

“Sanoisin, että jossain määrin tämä kyllä pitää paikkansa. Historiaa tarkastellessa huomaa, että vaikka miesten ja naisten homoseksuaalisuus on ollut rangaistavaa lain silmissä, naisten välisiä suhteita ei pidetty samankaltaisesti vakavina sosiaalisina rikkeinä. Myös käsitys naisen seksuaalisuudesta on ollut joustavampi.”

Jenny Kangasvuon tutkimukseen viitaten Lahti kertoo biseksuaalisuuden nousseen esille 2010-luvulla näkyvämmiin naisten identiteetteihin. Miesten biseksuaalisuus on ollut ja on yhä näkymättömämpää.

“Olen kuitenkin tunnustellut sellaista ilmapiiriä, että tämä saattaa olla muuttumassa. Tuntuu siltä, että nuoret miehet kertovat aiempaa avoimemmin biseksuaalisuudestaan. Tätä mahdollista asennemuutosta olisi hyvä tutkia!”

Myytti 6: Biseksuaalisuus loppuu, jos henkilö sitoutuu parisuhteeseen yhden henkilön kanssa.

“Kaikki halut eivät lopu siinä vaiheessa, kun sitoutuu”, Lahti naurahtaa.

“Ihmiset voivat kokea sitoutumisen hyvin eri tavoilla. Tutkimuksessani oli naisia, jotka sanoivat, että normatiivinen parisuhde ei vaikuta mitenkään heidän omaan seksuaalisuuteen. He ovat aina biseksuaaleja, riippumatta siitä kenen kanssa ollaan.”

Väite olettaa, että parisuhdemuoto tai kumppanin sukupuoli määrittäisi ihmisen seksuaalisuuden.

“Useimmilla on kuitenkin erilaisia haluja ja kiinnostuksia, oli hän suhteessa tai ei. Muuten tämä tarkoittaisi myös sitä, että ihmisillä joilla ei ole parisuhdetta, ei ole seksuaalisuutta ollenkaan. Eihän se heidänkään kohdallaan pidä paikkaansa.”

Myytti 7: Biseksuaalien kiinnostus miehiin ja naisiin jakautuu 50/50.

“Tästä ei varmaan ole mitään kovin empiiristä dataa, mutta kun seuraa bi-aktivisteja vaikkapa Twitterissä, niin tosi usein siellä avataan, että biseksuaalisuus ei tarkoita nimenomaan 50-50 suuntautumista. Se vaihtelee ihmisten välillä.”

Lahti tuo esille, että viehätyksen jakautuminen sukupuolten välille usein vaihtelee myös yksittäisen biseksuaalin oman elämänkaaren aikana.

“Muutosta tapahtuu – tässä ei todellakaan ole mitään yhtä kaavaa.”

Myytti 8: Biseksuaalit ovat “liian heteroita” ollakseen osa queer-yhteisöä.

“Jos ajatellaan sitä, että ‘queer’ on sellaista halua, mitä ei pysty vangitsemaan mihinkään tiettyyn muotoon, niin biseksuaalisuushan on hyvin queeria”, Lahti pohtii.

“Kuitenkin esimerkiksi hyvin pitkän heteromuotoisen suhteen jälkeen näkyvästi queer-suhteessa oleminen voi tuntua aivan erilaiselta positiolta, tai toisin päin. Kohtelu yhteisössä ja yhteiskunnassa myös vaihtelee näiden positioiden mukaan.”

Lahti kertoo havainneensa, ettei Suomessa ole muodostunut yhtä näkyviä bi-yhteisöjä kuin muiden maiden queer-yhteisöissä.

“Ihmisen biseksuaalisuus ei välttämättä näy queer-yhteisössä. Vasta viime vuosina Pride-kulkeisiinkin on alkanut ilmestyä bi-lippuja.”

Myytti 9: Biseksuaalisuus on verraten helppoa, koska voi valita fiiliksen mukaan onko hetero, lesbo tai homo.

“Sanoisin, että ehkä nämä kaikki stereotypiat, ennakkoluulot ja kulttuuriset käsitykset mitä biseksuaaleihin liitetään, osoittavat sitä, ettei se kovin helppoa ole.”

Lahti kertoo lukeneensa muiden tutkimuksia seksuaalivähemmistöjen hyvinvoinnista, jossa kävi ilmi, että biseksuaalit voivat henkisesti keskivertoa huonommin kuin monet muut queer-yhteisön ryhmät.

“Tämä voi liittyä nimenomaan siihen, että biseksuaalisuutta kyseenalaistetaan. Joutuu koko ajan todistelemaan sitä, että oma seksuaalisuus on validi.”

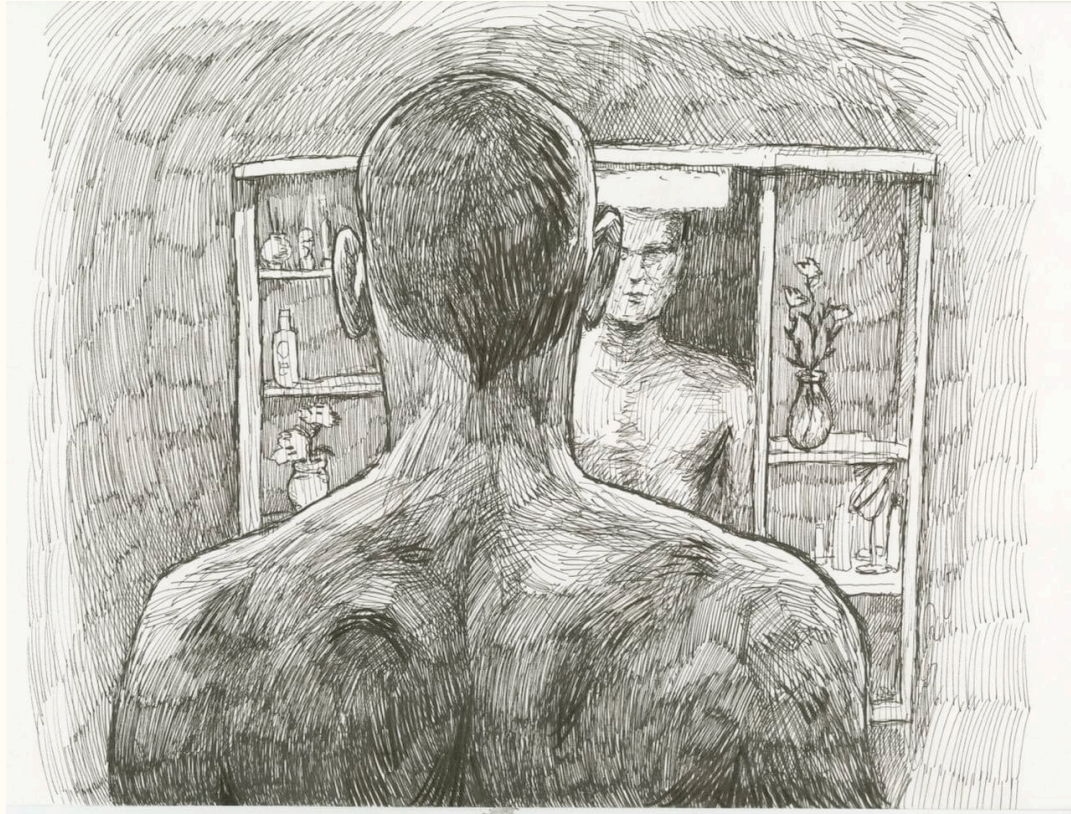
Myytti 10: Biseksuaalit ovat enbyfoobisia, eli pelkävät tai syrjivät muunsukupuolisia.

Lahten mukaan biseksuaalisuuteen usein liitetään ajatus siitä, että se kannattaisi binääristä sukupuolijaottelua. Käsitys pohjautuu siihen, että sana “bi” viittaa kahteen. Myyttiä on kuitenkin kumottu tieteen piirissä jo 1990-luvulla.

“Tutkimuksissa biseksuaalisuus määritellään haluna useampaa kuin yhtä sukupuolta kohtaan. Jo monta vuosikymmentä sitten määritelmään on liitetty ajatus sukupuolen moninaisuudesta.”

Omissa tutkimuksissaan Lahti on kokenut biseksuaalisuuden olevan “jopa mahdollistava asia”, koska kumppanin sukupuolella tapahtuvat muutokset eivät oletusarvoisesti ole biseksuaalin halujen ulkopuolella.

“Biseksuaalien kumppanit ovat aina olleet sukupuoleltaan moninaisia - eivät vain miehiä tai naisia.”

Myös jäbien tulisi olla feministejä

Pilke pyysi Jäbät & tunteet -yhteisön Miro Olsonia kirjoittamaan ajatuksiaan miehistä, feminismistä ja turvallisista tiloista. Olsoni pohtii kirjeessään, miksi myös miehet tarvitsevat feminismiä.

Teksti: Miro Olsoni
Kuvat: Aarni Kapanen

Naisvihamielisyys ja seksismi tulivat erittäin näkyviksi somessa kevättalvella, kun **Sarah Everard** murhattiin Lontoossa. Olen nähnyt monia puheenvuoroja, joissa naiset kertovat, kuinka he pelkäävät miehiä ja tarinoita siitä, kuinka he ovat esimerkiksi joutuneet tekstamaan lähipiirilleen illansuussa matkallaan kotiin. Keskustelu on oikeutettua ja on hyvä, että sitä käydään.

Toisaalta olen käynyt keskusteluja, joissa olen selittänyt, että #NotAllMen-liike ei halua syyllistää ketään, vaan ottaa kantaa ja auttaa miehiä huomaamaan epäkohdat ja jälleen kerran etuoikeutemme.

Meillä miehillä on vastuu ja velvollisuus puhua näistä asioista, sillä naiset ovat jo pitkään johtaneet keskustelua, joka liittyy meihin miehiin ja meidän ongelmalliseen käytökseemme. Olemme pohtineet tätä paljon Jäbät & tunteet -yhteisössä ja kokeneet asian meille tärkeäksi sekä tehneet huomioita siitä, mistä tämä kompleksinen ja pitkään jatkunut piinaava vääryys saattaa monesti johtua.

Valitettavasti surullisen kuuluisa isänvalta, patriarkaatti on näkemyksemme mukaan juurisyy tähän ongelmaan. Patriarkaatti hyödyttää oikeastaan vain eliittiä ja se sortaa myös miehiä. Kaikki tuntevat sen vaikutuksen. Tämä ikivanha järjestelmä on muokannut miehisyyttä ja luonut miehenä olemiselle tietynlaisen mallin, johon pitää pyrkiä ja jota miehet tietoisesti tai tiedostamattaan ylläpitävät.

Tämä on monitahoinen asia, mutta ydinhuomio on se, että yhteiskunta, media, populaarikulttuuri ja miehet yleisesti pitävät yllä järjestelmää, joka on toksinen ja aiheuttaa haitallisia ajatus- ja käyttäytymismalleja.

Kaikki kärsivät näistä, mutta me miehet olemme erityisen kusessa. Sen voi todeta esimerkiksi katsomalla tilastoja: miehet ovat yliedustettuina vankiloissa, he tekevät eniten itsemurhia ja kodittomista suurin osa on miehiä.

”Tarvitsemme joustavuutta ja tilaa herkkyydelle, empatialle ja haavoittuvaisuudelle.”

Nämä miehen mallit aiheuttavat haittaa meille itsellemme, mutta myös muille ihmisille ympärillämme. Tämä on hyvä tiedostaa, jotta voimme ymmärtää kokonais kuvan ja syitä, mistä tämä johtuu.

Emme tietenkään voi yleistää ja väittää, että kaikki miehet toimivat toksisesti. Kuitenkin jos yksi kymmenestä käyttäytyy haitallisesti ja loput yhdeksän eivät puutu siihen, mikään ei muutu. Meidän miesten tehtävä on ottaa vastuuta. Me tarvitsemme turvallisia, välittäviä ja muutokseen kannustavia tiloja!

”Patriarkaatti - Ideologia ja hierarkkinen yhteiskuntarakente, jossa miehillä on etuasema naisiin nähden. Asema, joka antaa valtaa, etuoikeuksia ja resursseja erilaisissa yhteyksissä kuten perheessä, bisneksessä, työpaikoilla ja suhteissa.” - JJ Bola

”Häpeä ja pakeneminen sekä vaikeiden tunteiden pelko on yleistä miesten keskuudessa, ja se johtaa valitettaviin lopputuloksiin.”

We should all be feminists. Törmäsin tähän lausahdukseen parikymppisenä ja se kolahti heti. En silloin ymmärtänyt feminismiä läheskään niin hyvin kuin nyt, mutta nyt aiheeseen lisää perehtyneenä ymmärrän, että feminismi on tärkeää meille kaikille.

Meillä miehillä on välillä hassu käsitys feminismistä ja osassa se herättää jopa pelkoreaktion. Ikään kuin feminismillä olisi jotain miehiä vastaan?

Feminismi on nuorelle miehelle kelpo ideologia, sillä feminismi taistelee myös miesten puolesta patriarkaattia vastaan tavoitellen tasa-arvoista yhteiskuntaa. Tämä on tärkeää ymmärtää, jotta voidaan luoda reilu ja tasapuolinen kohtelu kaikille sukupuolesta riippumatta. Meidän tulee tehdä yhdessä töitä, mutta varsinkin miesten pitää purkaa patriarkaattiin ja toksiseen maskuliinisuuteen liittyviä haitallisia ajatus- ja käyttäytymismalleja.

Elämme kulttuurissa, jossa tunteista puhumiseen ei ole kannustettu. Meitä ei olla opetettu näyttämään tunteita, ja tunteita on pidetty sisällä niin kauan, että siitä on tullut luonnollista. Häpeä ja pakeneminen sekä vaikeiden tunteiden pelko on yleistä miesten keskuudessa, ja se johtaa valitettaviin lopputuloksiin.

Monesti omaa tarinaa tai vaikeita kokemuksia ei avata muille. Se on sääli, sillä puhumalla vaikeista tunteista luodaan ilmapiiriä, jossa tunteista puhuminen on normaalia.

Kun katsoo tilastoja miesten itsemurhista erityisesti 18–34-vuotiaiden ikäryhmässä, voidaan todeta, että tarvitsemme kipeästi turvallisia tiloja. Tarvitsemme yhteisöjä, joissa on rohkaiseva, avoin ja muutokseen kannustava ilmapiiri. Ilmapiiri, jossa voi puhua tunteistaan ilman pelkoa häpeästä tai lauman hyväksynnästä. Ilmapiiri, jossa voi puhua ongelmistaan ja itkeä tarvittaessa.

Tarvitsemme arkipäivän keskustelujen lisäksi kohtauspaikkoja sekä panostusta mielenterveyteen. Tarvitsemme kulttuuria, jossa poistamme stigmaa mielenterveyskeskustelusta ja terapiaan hakeutumisesta. Kaipaamme yhteiskunnalta lisää resursseja terapiaan, jotta yhä useammalla olisi mahdollisuus saada tukea ja apua. Tämä tulisi nähdä investointina eikä pelkkänä kuluna.

Tämän lisäksi tarvitsemme arkipäiväisiä keskustelujakin, joissa aiheena voisivat olla työn ja uran lisäksi perhe, parisuhteet, erot, mielenterveys, riippuvuudet ja epävarmuudet. Keskusteluiden ei tarvitse olla vakavia tai synkkiä. Ne voivat olla hauskoja tai syvällisen henkilökohtaisia tilanteen mukaan.

Tarvitsemme joustavuutta ja tilaa herkkyydelle, empatialle ja haavoittuvaisuudelle. Ne synnyttävät turvallisia tiloja ja avaavat lukkoa ja ovia, joista voi löytyä maailma, jossa voimme olla ilman, että pidämme sisällä kaiken vihan, raivon, surun ja aggression. Tarvitsemme tunteita ja niiden ilmaisua!

Negatiivisuuteen ja toksiseen maskuliinisuuteen keskittymisen sijaan voisimme alkaa keskustella vaikkapa maskuliinisuuksien normaalista tai laajasta kirjosta. Siinä miehenä oleminen voisi pitää sisällään esimerkiksi laajan tunnekirjon tuntemisen, itseilmaisun, pukeutumisen niin kuin haluaa, haavoittuvuuden, yhteistyökykyisyyden, mukavuuden, kiltteyden, pehmeiden, herkkyyden, sekä myös niiden piirteiden arvostamisen, jotka yhteiskunnassa nähdään feminiinisinä.

”Miehisyyks ei tarkoita samaa kuin patriarkaatti. Ja koska patriarkaatti on syrjivä rakenne, joka luo yhden sukupuolen ylivoimaisen suhteessa toiseen, meidän täytyy luoda miehisyyden muoto, joka ei ole riippuvainen patriarkaattista - miehisyyden muoto, joka näkee sukupuolten tasa-arvon välttämättömäksi myös omalle selviytymiselle ja kukoistukselle.”
- JJ Bola

Jäbät & tunteet -yhteisössä me haluamme ajatella, että miehisyyttä ei tarvitse ottaa annettuna vaan mie-

”Perinteisen maskuliinisuuden sijaan haluamme puhua maskuliinisuudesta monikossa.”

hisyyden voi luoda itse. Haluamme puhua erilaisista tavoista olla mies. Perinteisen maskuliinisuuden sijaan haluamme puhua maskuliinisuudesta monikossa.

Siten saamme tilaa olla miehiä tavalla, joka ei ole häiritsevää itselle tai muille. Saamme olla haavoittuvaisia, mikä luo vapautta. Se luo tilaa sellaiselle kulttuurille, jossa homofobiseen ja seksistiseen puheeseen puuttuminen on normi. Tapahtui se sitten keskellä kirkasta päivää, pukuhuoneessa tai yökerhossa.

Moderni miehisuus on monimuotoista ja muuttuvaa. Patriarkaatti ei ole ikuinen ja asenneilmapiirissä on selvästi havaittavissa muutosta. Kun voimme irrottautua ulkoapäin määritellyistä rooleistamme ja tarpeesta todistella miehisyyttämme, voimme nähdä itsemme sellaisena kuin haluamme olla.

Me emme halua saarnata tai saada aikaan negatiivista keskustelua. Emme halua etsiä syyllisiä, vaan tunnustaa etuoikeutemme ja ottaa vastuuta! Haluamme ja uskomme, että arkipäiväisen keskustelun, matalan kynnyksen ja mukaan kutsumisen kulttuurin edistämällä miesten keskuudessa voimme saada paljon hyvää aikaan. Matka vaatii itsetutkiskelua ja itsensä kehittämistä, mutta se on luultavasti tärkein matka, minkä jäbä voi tehdä itselleen sekä muille!

Jäbät & tunteet haluavat luoda turvallisia tiloja sekä sosiaalisessa mediassa että tulevaisuuden live-tapahtumissa. Rakennamme siltoja emmekä muureja, sillä muureja me emme tarvitse enää yhtään enempää. Tarvitsemme toisiamme ja yhteyttä. Sitä saamme tulevaisuudessa vielä enemmän, kun kohtaamme toisemme ihmisinä, ilman toksisia rooleja.

Rakkaudella,

Miro, Jäbät & tunteet

Kauan eläköön sateenkaarikansa!

Suomessa on elänyt sateenkaari-ihmisiä kautta aikojen, vaikka oman autenttisen elämän eläminen ei ole aina ollut helppoa tai edes mahdollista. Vierailimme neljän sateenkariseniorin kotona ja otimme selvää, millaista arkea he viettävät nykyään.

Teksti: Sera Heikkilä & Thea Christensen
Kuvat: Dona Markkanen

Kuisma

Transmaskuliininen muunsukupuolinen **Kuisma Savisalo**, 66, asuu vanhusten asuinkerrostalon kaksiossa Pasilassa. Olohuoneessa seisoo piano ja Nipsu-koira pötköttää auringonpaisteessa Kuisman nojatuolin jalkopäässä. Hyllyt notkuvat elokuvista ja musiikista. Seiniä koristavat lasten tekemät taulut.

Vaikka murrosiässä Kuisma tajusi pitävänsä myös tytöistä, ei hän sitä sen kummemmin miettinyt. Elämässä mentiin eteenpäin "hetero-autopilotilla". Pian kuvioon tulivat puoliso ja viisi lasta.

"Ei sen ajan Oulussa puhuttu biseksuaalisuudesta tai homoudesta. En ollut kuullutkaan näitä sanoja, kun ensimmäisen kerran ihastuin tyttöön."

Sukupuoltaan Kuisma alkoi miettimään myöhemmällä iällä, noin kuusikymppisenä. Sukupuoli-identiteetin löytämiseen ei liittynyt hämmennyksen tunteita, pelkkää iloa ja riemua.

"Ainoa asia, mikä ihmetyttää, on se, miksi aloin miettimään sitä niin myöhään. Terapiassa puhuttiin, että viiden lapsen äitinä ei ole kovin paljon aikaa miettiä omaa sukupuoli-identiteettiään."

Äidiksi kutsutuksi tuleminen ei Kuismaa haittaa, mutta onneksi lapset kutsuvat myös mutsiksi. Se on mieluisa nimitys. Hän toivoo, että joku päivä lapsenlapset voisivat käyttää sanaa muppa -- mummin ja papan yhdistelmä.

Monet asiat tuovat Kuisman arkeen iloa. Puoliso **Ipa Kivinen**, 57, ja koira ovat suuria ilon ja jaksamisen lähteitä. Sen lisäksi musiikki, lukeminen, käsityöt, läheiset ystävät ja oma perhe antavat voimaa arjen keskellä. Myös sateenkaariystäviltä saatu vertaistuki on korvaamatonta.

"Ipan kanssa me ulkoilemme, katsomme telkkaria ja kuuntelemme musiikkia. Jos ei olisi koronaa, niin kävisimme taidenäyttelyissä, elokuvissa tai oopperassa. Tekisimme pieniä matkoja kotimaassa."

Vapaaehtoistyö on Kuismalle myös omanlaisensa harrastus. Hän toimii Setan senioriryhmän vetäjänä ja kokemuskouluttajana, Pääkaupunkiseudun turvakoti ry:n kokemusasiantuntijana sekä vapaaehtoisena Mannerheimin Lastensuojeluliiton turvakodissa.

Tulevaisuudelta pariskunta odottaa, että pääsevät saman katon alle asumaan ja voivat herätä joka aamu toisen vierestä. He ikävöivät normaalia arkista elämää, ystävien näkemistä ja halaamista.

Nuorempia sukupolvia Kuisma haluaa muistuttaa luottamaan itseensä. Nuorista usein ajatellaan, etteivät he voi vielä tietää omasta identiteetistään.

"Luota itseesi, kun tunne kertoo, että olet mitä olet. Ei kannata epäröidä siinä kohtaa."

Apuja ja tukea pitää uskaltaa pyytää sekä vastaanottaa, oli se sitten ystäviltä tai ammattilaisilta.

"Viiden lapsen äitinä ei ole kovin paljon aikaa miettiä omaa sukupuoli-identiteettiään."

Thea (vas.) ja Birgitta

Thea

Seuraavaksi saavumme Helsingin Maunulaan. Transvestiitti **Thea Hakokorpi**, 79, ojentaa meille korillisen itseleivottua pullaa. Hänen vaimonsa **Birgitta Hakokorpi**, eli Gitta, 69, tuo eteemme valokuva-albumeita.

Kansista kurkistavat hiuksia myöten laittautunut, hymyilevä aviopari. Suurin osa kuvista on Thaimaasta, jossa pari viettää talvet.

“Siellä on lämmintä ja mukavaa olla mekossa. Käymme kasvohoidossa pari kertaa kuukaudessa.”

Yhdistystoiminta on helsinkiläispariskunnalle tärkeää. Thea on ollut talotoimikunnan puheenjohtajana sekä jäsenenä Setan ja transvestiittiyhdistys Dream Wear Clubin hallituksessa.

Yhdessä Thea ja Gitta toimivat Setan kokemuskouluttajina. Pariskuntana toimiminen on Gitan mukaan harvinaista.

“Muilla ei vaimot lähde mukaan”, hän nauraa.

Käsillä tekeminen, kuten remontoiminen, on heille arkea. Molemmat ovat aktiivisia myös vapaapalokunnassa, jonka parissa Thea ja Gitta tapasivat ensimmäistä kertaa.

Ensimmäisestä yhteisestä vapaapalokunnan leiristä on nyt 23 vuotta. Siellä Gitta tapasi **Jorma-Kalevin** eli Kalen, eikä tiennyt vielä transvetismista mitään.

Transvestiitti-termi löytyi yhdessä homoystävän avulla Setan *Z-lehdestä*. Sattumalta TransHelsinki-tapah-

tuma järjestettiin samana viikonloppuna, ja pariskunta pääsi tutustumaan paikalliseen vähemmistökulttuuriin. Gitta ei hätkähtänyt Thean identiteettiä.

“Sillä ei ole väliä, mitä hänellä on päällään. Sama ihminen siellä on sisällä kuitenkin”, Gitta toteaa.

Pariskunta järjesti kaapista tulon kunniaksi yllätysjuhlat sukulaisille. Juhlakansa oli aluksi hämmentynyttä, mutta vieraat kuitenkin viihtyivät keskiyöhön saakka sateenkaariystävien mukaansatempaavassa seurassa.

“Yhtään ystävää ei olla menetetty kaapista tulemisen takia”, Thea toteaa hymyillen.

Myös aikuiset lapset Thean edellisestä avioliitosta tietävät transvestisuudesta. Kun Thea esiintyi lastensa edessä pukeutuneena, hänen poikansa oli kommentoinut, että “on niitä huonompiakin harrastuksia”.

Gitta paljastaa, että Theassa on enemmän pehmeyttä kuin Kalessa. Myös Kalen eleet ovat erilaiset.

“Sitten kun hän on Kale, niin hän on ronskisti.”

Pukeutumisesta riittää monia jaettavia tarinoita. Kun Thea esittelee häämatkalla löytyneitä korkokenkiä, Gitta kertoo miten ne löytyivät poliisipäällikön kierrätäessä heitä ajoneuvollaan Hampurissa. Heidän menneisyydestä välittyy humoristinen mielikuva.

“Meillä on aina hauskaa, olimme sitten siviileissä tai tiittinä.”

Risto

Saavumme Jokelaan, jossa tapaamme **Risto-Juhani Hartikaisen**, 71. Hän on homoseksuaali Setan kokeuskouluttaja ja sateenkaariseniorit-ryhmän vetäjä. Kavereiden kesken hänet tunnetaan pelkkänä Ristona.

Astelemme aurinkoiseen puistoon, jossa kukkopilliltä kuulostava lintu laulaa. Risto kertoo harrastavansa valokuvaamista. Eläimet ja luonto ovat kuvauskohteita.

”Pidän valon ja värin leikistä. Silloin kuva on kuin maalauus.”

Valokuvaamisen lisäksi sateenkaariseniorit on hyvä syy olla eläkkeellä. Vapaaehtoiset seniorityöntekijät ympäri Suomen ovat nyt pitäneet yhteyttä netin kautta.

Risto odottaa kuitenkin innolla sitä, että pian ystäviä pääsee näkemään myös kasvotusten. Tapaamisissa on rento ilmapiiri.

”Haukumme maailmaa tai kehumme. Tuntuu, ettemme ole koskaan tyytyväisiä, sillä tasa-arvon eteen on aina tehtävä töitä.”

Risto on opiskellut liiketaloutta ja toiminut ratsastuksenopettajana. Niihin aikoihin hän oli naimisissa naisen kanssa. Koska homous rinnastettiin pedofiiliksi, parisuhde suojeli häntä ennakkoluuloilta. Nykyään Risto on sinkku ja hyvä ystävä ex-vaimonsa kanssa.

”Olen elänyt täysi-ikään asti niin, että yhteiskunta on pitänyt minua rikollisena. Kovin moni ei tajua, kuinka paha tilanne se oli”, Risto toteaa.

”Ex-vaimo tiesi avoimesti homoudestani. Se ihmissuhde on kestänyt kaiken.”

Risto kantaa HI-virusta. Hän haluaa purkaa stigmaa taudista, jolle on valtion kustantama lääkitys Suomes-

sa. Hän toivoo, että HIV-testit yleistyisivät myös ulkomailla, ja että HIV-positiivisista keskusteltaisiin yhdenvertaisesti.

Risto nauttii siitä, kun hän pääsee puhumaan ihmis-oikeuksien puolesta. HIV-positiivisten lisäksi trans-ihmisten oikeudet ovat hänelle tärkeitä.

”Me emme muutu enää näkymättömiksi, emmekä anna periksi. Nyt odotan eniten sitä, että pääsemme Prideen.”

Risto kertoo, että senioreilla saattaa olla tapaamisten ulkopuolella ”tsembaloita” eli flirttailua keskenään. Sateenkaarisenioreiden tapaamisissa flirttailua ei kuitenkaan tapahdu, sillä tila halutaan pitää turvallisena kaikille.

Nykyään sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat seniorit osataan ottaa paremmin huomioon. Palvelukeskuksissa henkilökunta puuttuu sortamiseen tehokkaasti.

Risto toivoo, että myös nuoret oppisivat hyväksymään itsensä ja oman identiteettinsä sellaisina kuin ovat.

”Pitää ensiksi oppia hyväksymään itsensä niin, ettei tarvitse muiden hyväksyntää. Itseen kunnioittava ihminen ei joudu hakoteille”, Risto pohtii.

Risto ei tiennyt muiden homoseksuaalien olemassaolosta ennen Iltasanomien vuoden 1966 uutisointia poliisiratsiasta. Vaikka otsikko Homoseksuaalipesä Helsingissä ja jutun sisältö olivat rajun homofobisia, Risto oli jutun nähdessään iloinen siitä, että sai tietää muiden kaltaistensa olemassaolosta.

”Ymmärsin tuntemani erilaisuuden kohtaavan heidän kanssaan. Kun luin poliisin mainitsemasta homoseksästä, ajattelin, että minullekin on koti olemassa.”

Risto

“Se teki ärtyneeksi, kun sai koko ajan pelätä paljastumista.”

Eveliina (vas.) ja Marika

Eveliina

Hyrynsalmella rivitalon ovella meidät vastaanottaa transvestiitti **Eveliina Nyman**, 77, yhdessä puolisonsa **Marika Nymanin**, 55, kanssa. Pariskunnan kodissa on lämmin ja kotoisa tunnelma. Takapihan ulkoterasilla on vielä iso kinos lunta ja kasvihuone odottaa kevään tuloa. Kahvipöytä on katettu koreaksi.

Eveliina kertoo, että hän tiesi jo nuorena haluavansa pukeutua naiseksi. Kaapista hän tuli kuitenkin vasta 69-vuotiaana äitinsä kuoleman jälkeen. Vaikka sopiva termi kuvaamaan omaa identiteettiä löytyi varhain, ei siitä siihen aikaan voinut puhua kenellekään.

“Se teki kyllä ärtyneeksi, kun sai koko ajan pelätä paljastumista. Olo oli kuin takamukseen ammutulla karhulla, sellainen hermostunut olo”, Eveliina muistelee.

Käännekohta tuli viikon pituisella Lapin reissulla. Eveliina päätti pukeutua koko viikon ajan naiseksi. Omaksi yllätykseksensä reissu meni paremmin kuin hyvin. Se oli suuri helpotus.

Lapissa pariskunta viihtyy nykyäänkin ja toiveena onkin pyöräreissu Lapin käsivartta pitkin.

“Lappi on vähän sama niin kuin nämä vaatteet. Olen miettinyt monta kertaa, että mikä siinä vetää. Se on se autius.”

Eveliina oli omia pelkoja ja ennakkoluuloja siitä, miten hänet vastaanotettaisiin arjessa. Pelko oli perusteltua, sillä transvestiitteihin ja transsukupuolisiin kohdistuvat väkivalta- ja henkirikokset eivät ole poikkeuksellisia.

Voisi kuvitella, että pienillä paikkakunnilla tilanne olisi kaikista hankalin. Hyrynsalmella kuitenkin odotti lämmin vastaanotto.

Kun Eveliina kävi ensimmäistä kertaa kaupassa naiseksi pukeutuneena häneltä kysyttiin, onko hän mu-

kana näytelmässä, kun on niin viehättävän näköinen. Hän selitti, mistä oli kyse, ja sai vastaukseksi pelkätään kannustavia sanoja. Ihanaa, kun uskallat olla omat itsesi, hyrynsalmelaiset totesivat.

Teatterin lavalle Eveliina lopulta päätyikin. Pariskunnan yhteinen harrastus löytyi paikallisesta kesäteatterista, kun toiminnassa jo mukana ollut Marika pyysi Eveliina mukaan.

Marika on kirjoittanut useamman näytelmän, jossa pääroolissa on Eveliinan näyttelemä transvestiitti hahmo. Marika halusi kirjoittaa näytelmiä, joissa transvestiitteja kuvataan positiivisemmässä valossa irvokkaiden karikatyyrien sijaan.

Parin tapaamiseen liittyy hauska tarina. Marika oli silmäillyt paikallista miestä, joka kulki usein saksanseisoja-rotuisen koiran kanssa. Hän oli myös kuullut mielenkiintoisesta ihmisestä nimeltä Eveliina, ja toivoi kovasti pääsevänsä tutustumaan häneen. Toive toteutui yhteisen tutun kautta.

Eveliina kylässä ollessaan hän huomasi seinällä kuvan samasta miehestä saksanseisojan kanssa.

“Sehän olet sinä!” Marika oli huudahtanut.

Naimisiin pariskunta meni vuonna 2018, kaksi ja puoli vuotta tapaamisen jälkeen.

Rakkaus ja ylpeys Eveliinaa kohtaan, joka Marikan silmistä tulvi, on havaittavissa helposti.

“Olen niin ylpeä siitä, että hän uskaltaa olla sitä, mitä hän haluaa olla. Olen ylpeä siitä, että olemme vähän erilainen pariskunta.”

MONINAISUUTTA JOURNALISMIIN!

Toimittajien taustat vaikuttavat siihen, millaista journalismia tehdään ja kenen ääni mediassa tulee kuulluksi. Suomalainen mediakenttä on edelleen hyvin valkoinen. Haastattelin somali-, romani- ja saamelastaustaisia toimittajia ja kysyin, mitä moninaisuuden lisäämiseksi pitäisi tehdä.

Teksti: Katriina Kontuniemi

Kuvat: Emilia Voltti

“Aika yksipuolista se tuppaa olemaan”, vastaa vapaa toimittaja ja kolumnisti **Maryan Abdulkarim**, kun kysyn, kuinka moninaista toimittajakunta hänen mielestään on Suomessa.

Abdulkarim on puhunut julkisuudessa journalismin moninaisuuden lisäämisen puolesta. Hän ei ole ainoa, joka ajattelee, että toimittajat tulevat edelleen hyvin valkoisista taustoista.

Opiskelen journalistiikkaa Tampereen yliopistossa toista vuotta. Olen pannut merkille, että minua ja opiskelutovereitani yhdistää monta seikkaa: olemme lähes kaikki valkoisia ja tulemme hyvin keskiluokkaisista taustoista. Näkyviä toimintakyvyn rajoituksia ei juurikaan ole.

Toimittajien etnisistä taustoista ei kuitenkaan löydy tilastoja. Se johtuu siitä, ettei etnistä alkuperää ole mahdollista tilastoida Suomessa, sillä henkilötietola-

ki kieltää etnistä alkuperää koskevien henkilötietojen käsittelyn arkaluonteisina asioina.

Muista maista tilastoja on saatavilla. Yhdysvalloissa mediataloissa työskentelevistä oli valkoihaisia ei-latinalaisamerikkalaisia työntekijöitä 77 prosenttia, kun vastaava luku kaikkien työntekijöiden keskuudessa oli 65 prosenttia. Luvut pohjautuvat Pew Research Centerin vuonna 2018 julkaistuihin tietoihin.

Suomessa tilanne tuskin on juurikaan sen parempi. Toimittajien keskuudessa on kuitenkin selvä näkemys siitä, että toimittajien taustat ovat yksipuolisia. Esimerkiksi Ylen sisällä diversiteettikartoitusta tekevän **Reetta Rädyn** mukaan toimittajat Ylellä ovat havainneet saman ongelman.

Toimittajien etnisistä taustoista pitäisi mielestäni käydä paljon enemmän keskustelua, jotta moninaisuutta toimituksiin saataisiin lisättyä.

”JOS HALUTAAN TEHDÄ REHELLISTÄ, YHTEISKUNTA PEILAAVAA JOURNALISMIA, SILLÄ ON VÄLIÄ, KETKÄ SITÄ JOURNALISMIA TEKEVÄT.”

Toimittajan taustoilla on väliä

Maryan Abdulkarimin mukaan toimittajat eivät edusta yhteiskuntaa kokonaisuudessaan, mikä on suuri ongelma.

”Toimittajakunta on yksipuolista etniseltä taustaltaan: se on tosi valkoista. Mutta ei se ole monipuolista myöskään luokkanäkökulmasta tai toimintakyvyn rajoitusten näkökulmasta. Ei ole myöskään juurikaan näkyvillä esimerkiksi transtaustaisia toimittajia”, Abdulkarim toteaa.

”Se on iso kysymys, millaista journalismia tehdään ja kenen näkökulmasta. Jos halutaan tehdä rehellistä, yhteiskuntaa peilaavaa journalismia, sillä on väliä, ketkä sitä journalismia tekevät.”

Yliopistossa meitä opetetaan tekemään mahdollisimman neutraalia ja useita näkökulmia tarkastelevaa journalismia. Vaikka objektiivisuuden ideaali on edelleen vallitseva ajatusmalli, riippuu aina toimittajan omista taustoista ja kiinnostuksen kohteista, mitä aiheita ja näkökulmia hän pitää yhteiskunnallisesti tärkeänä.

Monesti journalistinen sisältö näyttäytyy neutraalina, vaikka todellisuudessa se heijastelee totuttuja tapojamme nähdä asioita esimerkiksi keskiluokkaisuuden tai valkoisuuden kautta.

Toimittaja tulee laskuvarjolla vieraaseen kulttuuriin

Aktivisti ja kolumnisti **Leif Hagert** toteaa, että romaaneita käsitellään valtamediassa lähes poikkeuksetta negatiivisista tulokulmista käsin, sillä juttuja tekevät pääosin valtaväestöön kuuluvat toimittajat.

Hän mainitsee esimerkkinä *Iltasanomien* jutun vuodelta 2012. Juttuun on piirretty läpileikkaus romaneiden mekosta, ja piirroksen on merkitty koukkuja, joihin voi ripustaa varastettuja tavaroita. Tällaisia koukkuja ei mekoissa tietenkään ole.

”Jos toimituksessa olisi romanitaustaisia toimittajia, heitä voisi konsultoida siitä, mikä todella kuuluu romanikulttuuriin ja mikä ei. Tällaiset jutut ovat vahingollisia meidän pienelle yhteisöllemme”, Hagert huomauttaa.

Saamelaiset ovat toinen ryhmä, joka nostetaan valtamediassa usein esiin negatiivisessa valossa ja lähinnä silloin, kun käsitellään saamelaiserityisiä kysymyksiä. Kun juttuja tekee saamelaiskysymyksiin perehtymätön ja valtaväestöön kuuluva toimittaja, hän saapuu vieraaseen kulttuuriin kuin laskuvarjolla. Tätä kutsutaan laskuvarjojournalismiksi.

”Monesti pitää miettiä tarkkaan etukäteen ennen kuin antaa valtaväestöön kuuluvalla toimittajalle haastattelun. Jos haastattelu koskee esimerkiksi saamelaisten

oikeuksia, on pelko, että asioita vääristellään”, toteaa Yle Sápmin päällikkönä työskennellyt, saamelainen **Pirita Näkkäljärvi**.

Näkkäljärvi toivoo, että saamelaiset toimittajat näkyisivät enemmän myös suomenkielisessä mediassa. Osaavia saamelaistaustaisia toimittajia asuu ympäri maata, mutta siltikään heitä ei juurikaan näe esimerkiksi uutistenlukijoina tai rivitoimittajina.

”On usein paljon turvallisempaa tuntuista puhua saamelaiselle toimittajalle. Aiheet ovat muutenkin kipeitä, ja on ahdistavaa joutua taistelemaan näistä asioista. Ei niitä jaksaisi selittää toimittajalle, jolla ei ole tietopohjaa.”

Saamelaismedialla on tärkeä merkitys kielen ylläpitämiselle

Näkkäljärven mukaan saamenkielisellä medialla on merkittävä rooli sekä saamelaisille yhteisöille että suomenkieliselle julkiselle keskustelulle.

Näkkäljärvi työskenteli Yle Sápmin päällikkönä ja Ylen saamenkielisten sisältöjen päätoimittajana vuosina 2012–2016. Nykyään hän työskentelee yrityskauppaohjohtajana Helen Venturesilla. Hän on myös Saamelaiskäräjien vaaleilla valittu jäsen.

Saamelaismediat tuovat näkyväksi saamelaisyhteisöjen sisällä olevia tärkeitä aiheita ja yhteisöjen toimintaa. Näkkäljärvi muistaa elävästi, kun he alkoivat

Ylellä lähettää inarinsaamenkielistä radio-ohjelmaa suorana vuonna 2013.

”Se oli viikon paras ohjelma. Siellä oli hyviä vieraita, siellä naurettiin ja puhuttiin syvällisiä. Sitä kuuntelivat myös monet ei-inarinsaamenkieliset, joten se teki yhteisön näkyväksi myös muille kuin kieliyhteisön jäsenille”, Näkkäljärvi muistelee.

Saamenkielisellä medialla ei ole kovinkaan pitkä historia. Yleisradio aloitti säännölliset saamenkieliset radiolähettykset vuonna 1947, ja Yle Sápmi alkoi julkaista saamenkielisiä nettiuutisia vuonna 1997. Ensimmäiset pohjoismaiset saamenkieliset tv-uutiset, Oddasat, lähetettiin Suomessa vuonna 2002, ja Yle alkoi teke- mään omia saamenkielisiä tv-uutisiaan, Yle Oddasatia, vuonna 2013.

Aluksi Yle Oddasatin tv-uutisia juonnettiin vain pohjoissaameksi, mutta nykyään niitä juonnetaan kaikilla kolmella Suomessa puhutulla saamen kielellä.

Medialla on tärkeä merkitys myös kielen ylläpitämiselle. Näkkäljärvi huomauttaa, että saamen kirjakieli on verrattain nuori. Moni vanhempi saamelainen ei ole päässyt oppimaan kirjoittamaan ja lukemaan saameksi, joten erityisesti radio- ja tv-uutisilla on tärkeä tehtävä.

Saamelaiset kokevat edelleen vaientamista

Näkkäljärvi on tutkinut saamelaisten sananvapauden tilaa London School of Economicsissa tehdystä

”MONESTI PITÄÄ MIETTIÄ TARKKAAN ETUKÄTEEN ENNEN KUIN ANTAA VALTAVÄESTÖÖN KUULUVALLE TOIMITTAJALLE HAASTATTELUN.”

“JOS MOKAA, SE PISTETÄÄN HETI SEN PIIKKIIN, ETTÄ ON ROMANI.”

gradussaan vuonna 2017. Hänen mukaansa saamelaiset kokevat edelleen verkkovihaa ja tappouhkauksia sekä yrityksiä vaientaa ja viedä uskottavuutta.

Näkkäläjärvi kertoo, että hänkin on välillä kokenut olonsa yksinäiseksi työssään Yle Sápmin päällikkönä.

“En saanut ihan täyttä tukea Ylen johdolta. Koin olevani aika yksin.”

Ylen saamenkielisissä sisällöissä on Näkkäläjärven mukaan ongelmana se, että Inarista käsin toimiva toimitus on yksi Ylen aluetoimituksista. Se tarkoittaa sitä, että toimitusta koskevat samat organisaation päätökset kuin aluetoimituksia, jolloin sitä myös kehitetään alueellisuuden näkökulmasta.

Saamelasta uutissisältöä pitäisi kuitenkin kehittää koko Suomen tasolla, sillä saamelaisia asuu kaikkialla Suomessa. Esimerkiksi Norjan yleisradio NRK:ssa saamelaisia työskentelee ympäri maata, mistä voitaisiin ottaa mallia myös Suomessa.

Saamenkielisen sisällön tuottamisesta voisivat Näkkäläjärven mielestä ottaa vastuuta Ylen lisäksi myös muut mediat, kuten *Helsingin Sanomat* tai Oulussa ilmestyvä *Kaleva. Lapin Kansalla* on ollut saamenkielistä sisältöä, mutta tällä hetkellä sitä ei ole.

Toimittajaksi ajaa halu nostaa esiin eriarvoisuutta ja syrjintää

Leif Hagert on vielä toimittajan uransa alkuvaiheessa. Hän on opiskellut journalismia Laajasalon opistossa vuosina 2018–2019. Toimittajan ura kiinnostaa Hagertia, sillä hän haluaa vaikuttaa oman yhteisönsä asioihin.

“Nuorena koin, ettei minun ja tuttavieni ääntä kuulla. Sosiaalinen media on hyvä alusta vaikuttamiselle, mutta nyt haluan kehittää itseäni ja kerätä ammatillista pätevyyttä”, Hagert selittää.

Romanitaustaisia toimittajia on Suomessa vain kourallinen. Kun esikuvia puuttuu, voi olla vaikeaa edes kuvitella, että alkaisi rakentamaan itselleen toimittajan uraa. Hagertin pitääkin raivata itselleen tilaa enemmän kuin valtaväestöön kuuluvien toimittajien.

Esimerkiksi koulussa katugallupia tehdessään Hagert joutui pohtimaan omaa taustaansa, mikä toi lisää paineita jo valmiiksi jännittävään tilanteeseen.

“Minun täytyi etukäteen miettiä, että toivottavasti romaniuteni ei ole haastateltaville ongelma. Piti varmuuden varalta olla vähän ystävällisempi ja tarkempi.”

Hagertia harmittaa, että romanit nähdään välillä ensisijaisesti etnisyytensä kautta. Se pätee myös muissa kuin toimittajan ammatissa.

“Aina kun romani menee uuteen työpaikkaan, pitää aluksi tehdä vaikutus muihin ja osoittaa, että on pätevä. Jos mokaa, se pistetään heti sen piikkiin, että on romani.”

Vähemmistötausta voi avata uusia näkökulmia

Hagert ajattelee, että vähemmistötaustasta on myös apua toimittajan työssä. Se auttaa ymmärtämään paremmin muidenkin vähemmistöjen edustajia ja tekemään tiedostavampaa journalismia.

“Minulla on mielestäni hyvä ymmärrys eri kulttuureista ja vähemmistöaseman vaikutuksista yhteiskunnassa.

Toki myös sillä on vaikutusta, että tulen köyhistä olosuhteista. Tiedän kokemuksesta, mikä tuntuu hyvältä ja mikä pahalta, kun puhutaan etnisistä ryhmistä, ja osaan välttää yleistyksiä”, Hagert pohtii.

Maryan Abdulkarim huomauttaa, että valkoihoiset toimittajat joutuvat harvoin reflektomaan omaa asemaansa, toisin kuin vähemmistöistä tulevat.

“Niillä, jotka istuvat normeihin, tulee harvemmin sellaista pohdintaa, ellei sitä pyri aktiivisesti tekemään. Jos ei tarvitse koskaan miettiä esteitä, niin eihän niitä mieti”, Abdulkarim toteaa.

Mitä voimme tehdä?

Tarvitsemme lisää julkista keskustelua ja erityisesti alan sisäistä keskustelua siitä, miksi eri etniset vähemmistöt ovat aliedustettuina alalla.

Minun tai monien opiskelukavereideni ei ole juurikaan tarvinnut miettiä, olemmeko tervetulleita alalle, joudummeko kohtaamaan työssämme haasteita ihonvärimme tai taustamme takia, tai onko meillä riittävästi esikuvia, joista ottaa mallia uran alkuvaiheilla.

Suurimmaksi ongelmaksi haastateltavat nostavat sen, ettei mediataloissa kiinnitetä toimittajien moninaisuuden riittävästi huomiota. Maryan Abdulkarim painottaa, ettei muutosta voi tapahtua ennen kuin mediatalot huomaavat ongelman ja päättävät uudistaa rekrytoin-

tia, työkulttuuria ja toimintatapojaan.

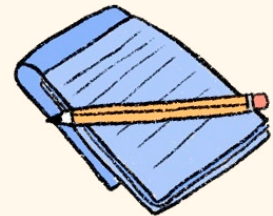
“Jos jossain vaiheessa tilanne olisi sellainen, että toimittajista 80 prosenttia olisi naisia, mediatalot varmasti tekisivät jotain tasoittaakseen sukupuolijakaumaa. Miksei etnisyyteen kiinnitetä samalla tavalla huomiota?”

Kun mediataloissa rekrytoidaan uusia toimittajia, vähemmistötausta voitaisiin nähdä vahvuutena. Mediatalot tarvitsevat riveihinsä toimittajia, joilla on monipuolisia verkostoja ja erilaista kokemusmaailmaa. Toimittajien erilaiset taustat tuovat journalismiin raikaita näkökulmia, mikä palvelisi myös yleisöä. Tällöin voitaisiin myös tehdä journalismia, joka tavoittaa paremmin eri väestöryhmiä.

Jos korona-ajasta pitää jotain hyvää löytää, niin ainakin se on herättänyt mediatalot siihen, että uutisia pitää tuottaa myös muilla kielillä. Yle on lähettänyt korona-aiheisia uutisia muun muassa arabiaksi, somaliksi, kurdiksi ja persiaksi. Uutisissa on nähty eri etnisistä taustoista tulevia uutistenlukijoita.

“Somalinkielisiä uutisia on ollut lukemassa esimerkiksi **Ujuni Ahmed**, joka on itse somalitaustainen”, Leif Hagert nostaa esiin.

“Uskon, että sillä on merkitystä somalitaustaisille lapsille ja nuorille nähdä samasta etnisestä taustasta tuleva uutistenlukija. Se antaa mahdollisuuden unelmoida: koska tuokin pystyy tuohon, niin kyllä mäkin pystyn.”

“NIILLÄ, JOTKA ISTUVAT NORMEIHIN, TULEE HARVEMMIN SELLAISTA POHDINTAA, ELLEI SITÄ PYRI AKTIIVISESTI TEKEMÄÄN.”

Päiväkirja

Nimi: Laura Salmenkallio

Ikä: 24

14.-22.4.2021

Suomessa ei ole metsää

Puhtaalla elämisellä voi
ymmärtää tilaansa
luulisi nousevan
luonnollisesti
kanssakäymisen kautta

takapihallani
mieli ei
ole yhteydessä

teoreettisia ja periaatteellisia
käynnissä nyt

7 000 kilometrin
& 47 vuoden päässä
tunnistan ympäristön

jotta maailmassa olisi enemmän järkeä
etäinen ja ulkopuolinen olo

lumet sulaneet
kadut lakaistu
harmaata
kuin syksy
kuolemassa
keveyttä ja
helpotusta
huokauksessa
kipu tuntuu taistelevan
lohduttavasti, kun itken
kuolemassa on
euforiaa ja uskoa
rajalliset mahdollisuuteni
hävitä hyväksymään

Kuvittele
nääntyessään metsän reunalla
kilpikonnasaari, näkemättä
kaunisteltuna sankaritarinana
tuhooa itsensä
seisoskelua ja katsomista
eivät luo
mitä metsäksi kutsutaan

Neutraali ja politiikasta vapaa
syytti taidetta
taiteilijoita
repii lastenvaunuja ja paitaa
”Mikä vittu se on? Noh?”
vapaa valitsemaan ja
ajattelemaan itse
itsenäinen ihminen
Feminismin & Politisoinnin saastuttama
VÄÄRIN
itsenäinen ja epäpoliittinen
Vapaan Miehen teko

perustuu veren
keltaisen, mustan
sapen ja liman määrien
välillä vallitseviin suhteisiin

En saa syödyksi niin paljon kun haluaisin oksentaa

Koko maailman
salaliitto itseä vastaan
on fiktiivinen

kaukana oleva

oman elämän normaalius
tekee ympärillä

olevasta totuudesta
uskomattoman

ihmiset ”eivät
ymmärrä”
päättävät leikkiä mukana
muutamin kysymyksin
luonnottomina ja sairaina
emme huomaa muutoksen
todellista luonnetta
moraalittomuudeksi ja
rikollisuudeksi
osaksi ”normaalia väestöä”

Lentokoneiden tutkiin ja kommunikointiin käytettävät
aallonpituudet aiheuttavat valaille päänsärkyä
9. syyskuuta 2001 lentoliikenne Atlantin yllä kiellettiin

Kävin pihalla siivoamassa kuollutta kerrosta

oksa napsahtaa
luuvalossa
kaivaa alitajuntansa logiikat
siirtää ne kankaalle
kietoo sen kaiken yhteiskuntaan
asiat menettävät kiinteään olemuksensa
muuttavat muotoaan
eri eläinlajit keskustelevat
luovuus virtaa kahleettomana kokonaiset maisemat
vaihtuvat toisiksi

Aborttikokemus voi olla myös onnellinen

Raskaudenkeskeyttämiseen liittyvä julkinen keskustelu on täynnä negatiivista sanastoa, pelkoa ja epäonnistumista. Millaisia aborttitarinoita kerrotaan, ja mitä jää kertomatta?

Teksti: Essi Miettinen

Auktorisoituna seksuaalikasvattajana ja -neuvojana toimivaa **Sari Hälistä** harmittaa negatiivissävytteinen keskustelu aborttien ympärillä. Niinpä hän päätti tarttua aiheeseen ja käynnistää projektin, jonka nimeksi muotoutui Onnellisia aborttitarinoita. Hän on saanut apurahan Kari Mattilan säätiöltä ja sen voimin hän aikoo pyörittää projektia vuonna 2021.

Suomessa tehtiin vuonna 2019 noin 8 700 raskaudenkeskeytystä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan. Raskaudenkeskeytyksistä yli 90 prosenttia perustui sosiaalisiin syihin. Tähän määrään mahtuu monta erilaista tarinaa ja elämäntilannetta.

Onnellisia aborttitarinoita -projektin tarkoituksena on tasapainottaa aborttien ympärillä pyörivää keskustelua antamalla tilaa positiivisille aborttikokemuksille. Toiveena on saada myös sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen kokemuksia näkyväksi.

Hanke kerää tarinoita erilaisista aborttikokemuksista ja julkaisee niitä sosiaalisessa mediassa. Lopputuotoksena syntyy julkaisu, joka sisältää tarinoita ja asiantuntijakirjoituksia.

1. Mistä hankkeessa on kyse?

Haluan hankkeella monipuolistaa ja tasapainottaa keskustelua aborteista ja niihin liittyvistä kokemuksista. Tällä hetkellä julkisessa keskustelussa ei tunnu olevan tilaa sellaisille kokemuksille, joissa abortti on tuonut esimerkiksi positiivisia tunteita, kuten helpotusta. Joillekin raskauden keskeyttäminen ei myöskään aiheuta lainkaan suuria tunteita. Asiaa tulisi tarkastella terveydenhuollollisena toimenpiteenä ilman sellaista asenneilmapiiriä, jossa oletetaan potilaan tuntevan tietynlaisia tunteita.

2. Miksi hanke on tärkeä?

Abortti on jokaisen ihmisoikeus. Siksi siitä pitää puhua enemmän. Avoimella keskustelulla saadaan ihmiset tarkastelemaan myös omia asenteitaan ja havaitsemaan esimerkiksi häpeään, syyllisyyteen ja sisäistettyyn naisvihaan liittyviä ajatuksia ja tunteita.

Tällä hetkellä aborttipuhe on täynnä normeja, jotka eivät kosketa tai palvele kaikkia. Tämä estää avointa puhetta ja asettaa haasteita esimerkiksi prosessista tervehtymiselle, jos sellaista siis tarvitaan. Aborttitietouden pitäisi myös olla kiinteä osa seksuaalikasvatusta kaikille sukupuolille.

3. Mitä haluaisit saavuttaa tällä hankkeella?

Haluaisin saada monipuolisia tarinoita kerrottavaksi aborttikokemuksista. Toivon, että jokainen tarinansa jakanut saa siitä positiivista energiaa. Myös oikeudenmukaisuuden lisääntyminen raskaudenkeskeytyksissä olisi minulle tärkeää.

4. Kenet haluat hankkeella tavoittaa?

Ensisijaisesti haluan tavoittaa ne abortin tehneet henkilöt, joille on jäänyt olo, etteivät he ole tulleet kuuluksi. Toinen kohderyhmä on ne, joita aihepiiri kiinnostaa ja jotka ovat valmiita ja halukkaita muokkaamaan omaa ajatusmaailmaansa. Myös opetustehtävissä ja sosiaali- ja terveysalalla toimivat voivat hyötyä siitä, että he kuulevat erilaisia aborttikokemuksia.

Julkisessa keskustelussa esimerkiksi ihmis- ja seksuaalioikeudet ovat pinnalla jatkuvasti, mutta arkitasolla on paljon asioita, joista ei haluta tai saa puhua. Kuten abortti.

Se on toki monille myös henkilökohtainen asia. Kenenkään ei ole siitä pakko puhua, mutta on myös niitä, jotka haluavat tehdä niin ilman, että siitä tarvitsee tuntea häpeää.

5. Miksi on tärkeää puhua juuri queer-yhteisön sisällä tehtävistä aborteista?

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten aborteista ei juurikaan puhuta, eikä vähemmistöt näy ammattilaisten käyttämässä materiaaleissa. Käytetyssä kielessä on paljon ongelmallisuutta. Esimerkiksi heteroseksitermi on haasteellinen ja syrjivä, sillä emme voi tietää seksiä harrastavien omaa kokemusta heidän seksuaali-identiteetistään. Ihmiset harrastavat seksiä, ja joskus sen seurauksena voi olla raskaus.

Tällä hetkellä aborteista tehdyt tilastot eivät myöskään kerro, kuinka paljon sukupuoleltaan moninaiset tekevät abortteja. Terveystieteissä tulisi ymmärtää laajemmin tämän ryhmän erilaisia tarpeita raskaudenkeskeytyksissä. Myös seksuaalikasvatuksessa queer-ihmisten raskaudenehkäisy ja abortit ovat teemana paitsiossa.

7. Mitä toivoisit kaikkien tietävän aborteista?

Abortit ovat terveydenhoitoa. Abortteja tekevät sukupuoleltaan ja seksuaalisuudeltaan moninaiset ihmiset, ja niitä tehdään moninaisissa elämäntilanteissa. Syytä on lukuisia eikä yksikään syy ole toista huonompi. Kaikilla abortin tekevillä on oikeus hyvään ja arvostavaan kohteluun sekä tunteisiin, joita abortti saattaa nostaa. Ihminen ei ole yhtään sen huonompi tai rikkinäisempi, vaikka hän olisi tehnyt useamman abortin tai tekisi abortin silloin, kun raskaus on edennyt jo pidemmälle.

Vaikka abortti on vahvasti feministinen kysymys, se on myös tärkeä yhteiskunnallinen keskustelunaihe. Siihen tulisi osallistua kaikkien ihmisten, ei ainoastaan vulvallisten. Oikeudenmukaisen aborttikohtelun eteenpäin ajaminen tulisi olla kaikkien asia.

6. Mitä sosiaali- ja terveydenhuollossa tulisi ottaa huomioon queer-ihmisten aborteissa?

Työntekijän ei tulisi koskaan sukupuolittaa abortin tekijää tai hänen mahdollista kumppaniaan. Työyhteisössä tulisi käydä sisäistä keskustelua siitä, miten vastaanotolle saapuva kohdataan kunnioittavasti. Työntekijöiden tulisi kouluttaa itse itseään aiheesta, eikä odottaa seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvan tekevän tätä puolestaan.

Sisäisiä tutkimuksia, kuten ultraäänitutkimuksia tehdessä pitäisi muistaa, että ne saattavat olla hankalia ja pelottavia toimenpiteitä. Tilanteessa pitäisi siis pystyä kertomaan ja perustelemaan kaikki, mitä potilaalle tehdään ja miten. Potilaalle on myös annettava mahdollisuus kertoa itsestään ja tilanteestaan ja varmistettava, että hetki tutkimukselle on varmasti hyvä.

Sukupuolen määrittäminen ei ole merkityksellistä työntekijälle. Sen sijaan voidaan puhua ehkäisyn tarpeesta ja sopivista ehkäisymuodoista potilaalle ja tämän kumppanille. On siis hyvä pitää mielessä, mitä tietoja potilaasta todella tarvitaan hyvän hoidon takaamiseksi ja milloin kyse on omasta uteliaisuudesta. Pysy siis ammatillisena.

Myös käytettyjä lomakkeita pitää tarkastella sukupuolen moninaisuuden kautta. Mikäli esimerkiksi lomakkeessa mainittu nimi ei vastaa sitä miten näet potilaan, voit tarkistaa häneltä millä nimellä hän toivoo itseään kutsuttavan. Ammattilaisen tulee olla potilaan puolella.

”Ihminen ei ole yhtään sen huonompi tai rikkinäisempi, vaikka hän olisi tehnyt useamman abortin tai tekisi abortin vasta silloin, kun raskaus on edennyt jo pidemmälle.”

Sateenkaarimedian vuosikymmenet

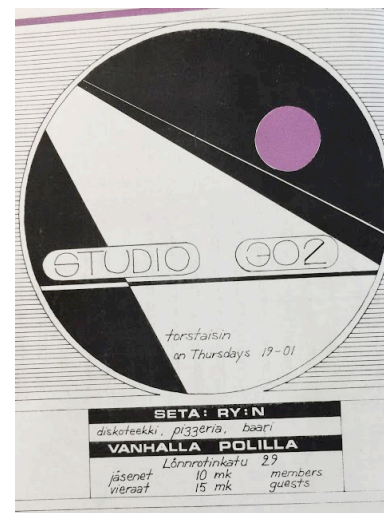
OSA 3

Teksti: Ella Leppänen

Viimeisen 50 vuoden aikana nähty muutos valtavirtamediasta huokuvissa asenteissa seksuaalivähemmistöihin liittyen on ollut huomattava. Viisikymmentäluvulla asenteet olivat jyrkän tuomitsevia ja homoseksuaalisia tekoja tuomittiin rikollisena toimintana. Nykypäivänä homot ovat vakiintunut osa kaupunkien katukuvaa, kulttuuria sekä arkipäivää, eikä mediassa sallita hienovaraistakaan homofobista viestiä. Tämä artikkelisarja tutkii muutoksia, joita homoseksuaalisuuden julkikuva ja sen myötä yhteisö itse, ovat käyneet läpi Suomen historiassa. Sarjan kolmannessa osassa tarkastellaan 1980-luvun tapahtumia.

Toukokuussa 1981 kansanedustaja Tarja Halosen ollessa Setan puheenjohtaja, Setan jäsenet osoittivat mieltä Helsingissä. Mielensoiituksen yhteydessä he tunnustivat poliisille tehneensä rikoksen ja kehottaneensa homoseksuaalisuuteen. Se, että heteroseksuaalinen kansanedustaja ajoi avoimesti ja aktiivisesti seksuaalivähemmistöjen asiaa hämmästytti. Halonen vakuutteli medialle haastatteluissa, että hän tosiaan oli miehen kanssa naimisissa oleva perheellinen, "tavallinen hetero." Halosen ollessa Setan puheenjohtaja homoseksuaalisuuden sairausluokitus poistettiin. Toinen yhdistyksen tavoitteista ei kuitenkaan toteutunut ja niin sanottu kehotuskielto jäi voimaan. Muutos tapahtui jälkijunassa verrattuna esimerkiksi Yhdysvaltoihin, joissa homoseksuaalisuuden luokittelu sairaudeksi päättyi vuonna 1973. Nämä muutokset eivät poistaneet ihmisten ennakkoluuloja, mutta monelle ne olivat symbolinen askel. Kansalaisaktivisti Olli Stålström muistelee kokeneensa helpotusta jo lukiesaan lakimuutoksesta Yhdysvalloissa vuonna 1973. Hän toteaa tämän olleen käänteentekevä hetki tiellä itsensä hyväksymiseen.

80-luvulle tultaessa seksuaalivähemmistöjen alakulttuurit Suomessa rikastuivat. Vuonna 1953 avattiin Laaksossa, Helsingissä sijaitseva ravintola White Lady, johon pääsivät ensimmäisenä Helsingissä naiset syömään ilman miespuolista saattajaa. Vasta 1970-luvun loppupuolella naimaton, yksinäinen nainen tai ryhmä naisia muuttui arkipäiväiseksi näyksi ravintoloissa ja tanssilavoilla. Näin lesbokulttuuri pääsi muodostumaan myös suljettujen ovien ulkopuolella. Ylen Homo-Suomen historia -dokumentissa muistellaan, että Vanhan ylioppilastalon kellarissa sijainnut ravintola vakiintui naisseuraa etsivien naisten suosimaksi. Myös edelleen olemassa oleva miesten fetissiklubi MSC Finland aloitti toimintansa, jonka jäseneksi

CLUB CABARET
H-KI

HELSINGIN GAYDISKO
Os. RAV. KAISANIEMI, rautat.as. luona

- KESKIVIKKOISIN
- VIIKONLOPPUISIN usein, tiedot kuukausittain ao. infostamme
- klo 20-02 /A-oik, baari
- alaikä 18v, yläikärajaa ei ole
- loistava tanssitila
- KE sisäänpääsy 8 mk

TAMPEREEN GAYDISCO
T-RE

UUDETTA VAIHTOILUJA, Uudet Tilat
RAV. PIRKANHOVI, Sukkavartaank. 9

- SUNNUNTAISIN klo 19.30-01
- 18..100v, A-oik, baari
- tunnelmavauhtia kaikenikäisille

INFO ja varmistus 90-320 679

taiteilija Tom of Finland liittyi ja alkoi julkaista piirustuksiaan kerhon jäsenille. Epävirallisen pubikulttuurin seurauksena 80-luvun alkupuolella Helsinkiin avattiin myös ensimmäiset queer-yökerhot, ilmiö joka oli tuolloi Suomessa vielä tuore ja räväyttävä. Muistetuimpia yökerhoja ovat Lönnrotinkadulla sijainnut Setan Studio 302, joka sai nimensä homoseksuaalisuuden sairausluokituksesta, sekä 1982 avattu Club Cabaret -ravintola Kaisaniemessä.

Club Cabaret oli kuuluisten ulkomaalaisten vieraiden suosima Suomen DJ-kulttuurin edelläkävijä, jossa kuuli ensimmäisenä maailmalta tulevia hittejä sekä uusinta ja kuuminta Hi-NRG -musiikkia. Gaylehti QX julkaisi Club Cabaretista vuonna 2017 kattavan artikkelin, ja heidän Qx_suomi -nimisellä Spotify-tilillään on myös soittolista musiikista, jota Club Cabaretissa on kuulunut. Samoihin aikoihin Suomeen rantautui myös drag-kulttuuri. Tällaisia virallisia queer-tapahtumia jouduttiin aluksi mainostamaan varoen, koska ne houkuttelivat myös joukkoja nuoria miehiä jotka vainosivat tapahtumista lähteviä ihmisiä. Club Cabaret käytti julisteissaan sanaa 'gay', koska se oli Suomen valtaväestölle vielä suhteellisen tuntematon, ja ajankohdan ja sijainnin sijaan he liittivät mainoksiin puhelinnumeron johon soittamalla sai lisätietoja.

80-luvulla Psyke ry:n julkaisemaa 96-lehteä julkaistiin yhä, ja myös Setalla oli oma julkaisunsa. Tällä vuosikymmenellä nousi esille uudenlainen queer-median muoto, erityisesti homomiehille suunnatut pornolehdet, joita nykyään harvoin muistellaan. Kalle, jo 1973 perustettu heteropornolehti alkoi julkaista yhä enemmän homomiehille suunniteltua materiaalia, ja heidän *Gaykansa* oheisjulkaisunsa ilmestyi vuonna 1980. Kaksi muuta lyhytikäistä pornolehteä olivat *Mosse* (1983-1985) ja *Adonis* (1984). Erityisesti homomiehille suunnatut pornolehdet jäivät 80-luvun alun ilmiöksi, eikä vastaavia ole Suomessa sen jälkeen julkaistu.

80-luvulla yhä useampi suomalainen julkisuuden henkilö puhui avoimesti homoseksuaalisuudestaan, ja seksuaalivähemmistöille suunnattua mediaa oli tarjolla. Toisaalta valtavirtamediasta puuttui lähes täysin arkipäiväinen homoseksuaalien näkyvyys. Vuonna 1984 julkaistiin **Pirkko Saision** kirja *Kainin tytär*, ensimmäinen suomalainen romaani jonka aihe oli kahden naisen välinen rakkaus. Ylen dokumentissa Saisio muistelee, että vaikka hän oli elänyt jo 15 vuotta avoimesti homoseksuaalina yliopistolla sekä Helsingin teatteripiireissä, valtavirtamedialle kaapista tulo oli täysi yllätys. Naistenlehteen haastattelua tekemään tullut toimittaja kysyi, miksi Saisio oli päättänyt kirjoittaa lesboista, ja järkyttyi Saision kertoessa asuvansa naisen kanssa rakkaussuhteessa. Toimittaja ei jättänyt lopulliseen haastatteluun lainkaan mainintaa kysymyksestä tai vastauksesta.

Moni tietenkin yhdistää 80-luvun myös sitä varjostaneeseen AIDS kriisiin, joka alkoi Suomessakin jo vuosikymmenen alkupuolella, kun ensimmäinen AIDS tapaus diagnosoitiin kesällä 1983. AIDS oli ilmaantuessaan täysin tuntematon tauti, jonka aiheuttajaa eikä leviämistapaa tunnettu. Koska se levisi nopeimmin seksuaalisesti aktiivisten homo- ja bi-miesten keskuudessa, median uutisointi aiheesta oli synkkää luettavaa seksuaalivähemmistöille. "Homorutto" oli Suomenkin otsikoissa toistuva termi, ja uskonnolliset vaikuttajat saivat syyn kertoa, että kyseessä oli taivaallinen

tuomio synnillisille. Ammattilaistenkaan kommentointi aiheesta ei ollut hienovaraista. Taudin ensimmäisenä Suomessa diagnosoanut lääkäri **Sirkka-Liisa Valle** vakuuteli Ylen keskusteluohjelmassa 80-luvun loppupuolella, että AIDS on aina "hankittu tauti" eikä "sellainen tavallinen ihminen joka tuolla kadulla kävelee" sitä saa.

80-luvun Suomen sateenkaarimediaa siis määrittävät rikastuvat seksuaalivähemmistöjen alakulttuurit, heidän tapahtumansa ja heille erityisesti suunnatut lehdet. Toisaalta valtavirtamediassa positiivinen tai arkipäiväinen edustus oli lähes olematonta, ja sekin vähä hautautui AIDS-kriisin kauhukuvien alle. Pilkkeen ensi numerossa päästään 90-luvulle, jolloin keskustelu homoista valtavirtamediassa oli kömpelöä mutta kiihtyvää, ja perheestä keskusteltaessa alettiin ottaa huomioon seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä.

Mosse oli Monsieur Mossen mukaan nimetty lyhytikäinen homomiehille suunnattu pornolehti 80-luvulla.

Median uutisointi AIDSista oli synkkää luettavaa seksuaalivähemmistöille.

